

Türkiye’de Pet Hayvanların Saldırgan Davranışları Üzerine Bir Değerlendirme ^[1]

Ali YİĞİT * Emine TÜRK MENOĞLU *

[1] Bu çalışma 13-15 Kasım 2008 tarihlerinde Ankara’da düzenlenen Türkiye Biyoetik Derneği V. Tıp Etiği Kongresi’nde bildiri olarak sunulmuş ve Bildiriler Kitabında özet olarak yayımlanmıştır

* The University of Selcuk, Faculty of Veterinary Medicine, Department of History of Veterinary Medicine and Deontology, TR-42075, Campus, Selcuklu, Konya - TÜRKİYE

Makale Kodu (Article Code): KVFD-2009-1421

Özet

Canlıların belirli uyarıcılara karşı verdiği tepki, davranış olarak tanımlanmaktadır. Hayvanların sergilediği davranışlar da insanlardakine (özellikle de çocuklarda) benzer olarak eğitim, farkındalık duygusu, ağrı, acı vb. etkenlerle ilişkilendirilmektedir. Bu çalışmada, Türkiye’de pet hayvanlarının ortaya koyduğu ve basına yansıyan saldırgan davranışlar ve buna etkili olan bazı faktörlerin yasal ve etik açıdan değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Anahtar sözcükler: *Pet hayvanlar, Davranış, Saldırgan tutum*

An Evaluation on Aggressive Behaviours of Pet Animals in Turkey

Summary

The behaviour defined as reaction or response against of specific stimulates of living beings. Behaviours that bring up by animals as similar as humane (especially for children) are related to education, awareness, pain, suffer and etc. In this study, it is aimed that to evaluate that of cases of aggressive behaviours which in the press and to be effect factors in point that ethics and legal in pet animals in Turkey.

Keywords: *Pet animals, Behaviour, Aggressive attitude*

GİRİŞ

Davranış, “belirli uyarıcılara karşı organizmanın gösterdiği tepki” olarak tanımlanmakta ve uyarıcıların duyu hücreleri yolu ile organizmada yarattığı bazı değişikliklerin davranışın ortaya çıkmasını sağladığı bildirilmektedir ^{1,2}. Eroğlu ¹, davranışın oluşmasında çift yönlü bir sebep-sonuç ilişkisinin, karşılıklı etkileşimin rol oynadığını, bazı psikologların hayvanlar üzerinde yaptıkları çalışmalarda hayvanların uyarıcı karşısında gösterdikleri tepkinin Pavlov’un “şartlı reflekslerinin” ötesinde bir “öğrenme” olgusundan kaynaklandığını iddia ettiklerini bildirmiştir. Ayrıca yazar, kullanılan pekiştiricin (ödül-ceza) olumlu ya da olumsuz olmasının da davranışın olumlu ya da olumsuz olarak ortaya çıkmasında önem taşıdığının saptandığını bildirmiştir ¹.

Saldırgan davranış savunma, ihtiyaç (açlık gibi), koruma (bekçi, çoban köpekleri), engellenme, çatışma, statü (özellikle grup halinde yaşayan hayvanlarda), stres, korku, endişe hastalık sonucu duyulan ağrı-acı gibi nedenlerden kaynaklanabilmektedir. Saldırgan davranışın ortaya çıkmasında sosyo-kültürel değerlerin varlığı ortaya çıkan sorunları daha karmaşık bir düzeye getirmektedir ¹⁻⁴. Hayvanların insana karşı saldırgan tutumu genel olarak bir tehlike karşısında olduklarını hissetmeleri, eziyet görmeleri ve sıkıştırılmaları gibi uygulamalar sonucunda acı duymaları nedeniyle ortaya çıkmaktadır ^{3,4}.

Putt’a ⁵ göre, vaka çalışmaları, davranışın oluşumunda etkili faktörlerin sebep-sonuç ilişkisi çerçevesinde

İletişim (Correspondence)

+90 332 2232682

aliyig@gmail.com

incelenmesi açısından önem taşımaktadır. İnsanların hayvanlara karşı tutumu bir noktada hayvanların insanlara karşı yaklaşımını etkilemektedir. Bu çalışma ile 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu (HKK) ve ilgili düzenlemelerin hayvanların insanlara karşı ısırma, yaralama gibi saldırgan tutumları üzerine etkisinin hayvan kullanım etiği çerçevesinde değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu çerçevede, hayvan-insan ilişkisini değerlendiren ve hayvan davranışlarına değinen haberlerden çok, günlük haberler içerisinde yer alan ve pet hayvanlarının insanlara karşı saldırgan davranışlarını temel alan haberler incelenmiştir.

MATERYAL ve METOT

Çalışmada, Basın İlan Kurumu verilerine göre 2000-2007 yıllarında yayımlanan en yüksek tirajlı beş gazete (Hürriyet, Milliyet, Sabah, Zaman ve Türkiye) saptanmıştır. Bu gazetelere ait arşivde (internet üzerinden), 01.07.2000 ile 01.07.2008 tarihlerini kapsayacak şekilde, konu ile ilgili anahtar kelimeler (ısırma, saldırma gibi) taranmış, HKK çıkmadan önce ve sonraki dörder yıllık dönemde meydana gelen olaylar sayı ve içerik açısından karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Türkiye’de 01.07.2000 ile 01.07.2004 tarihleri arasında başıboş hayvanlardan (sokak hayvanları, sahihsiz hayvanlar) kaynaklı ısırma ve saldırganlık davranışlarının (Vaka Sayısı, n1=46), evde bakılan Pitbull, Rottweiler gibi (n1=34) hayvanlara oranla daha fazla olduğu belirlenmiştir. Başıboş hayvanlardan kaynaklı ısırma ve saldırganlık davranışlarına bağlı vaka sayısında (n2=90) 01.07.2004 ile 01.07.2008 tarihleri arasında %95.65’lik

artış görüldüğü; yetiştirilmesi yasaklanan ancak evde bakılan Pitbull, Rottweiler gibi hayvanlardan kaynaklı saldırganlık vakalarında ise (n2=132) %288.23’lük artış olduğu tespit edilmiştir (Tablo 1).

Bu haberlerin içeriklerine bakıldığında çoğunlukla; “Pitbull vahşeti”, Pitbull saldırı” vb. şeklinde ifadelerin olduğu görülmüştür.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Hayvanların kullanılmaları sırasında karşılaşılan sorunları içeren etik durumların yeni bir çerçevesini ifade eden hayvan kullanım etiği⁶, hayvan sahiplerine belirli sorumluluklar yüklemektedir. Özellikle evde bakılan pet hayvanlarında görülen saldırgan tutum, verilen eğitimdeki eksikliklerden başlayarak çevre etkileşimine kadar değişen çeşitli faktörlerin etkisinde meydana gelebilmektedir.

İrlanda’da yapılan bir araştırmaya göre çocuklardaki ısırılma vakalarının çoğunun evde ve kendi köpeklerinden kaynaklandığı saptanmış; bu nedenle de, çocukların (ve ebeveynlerinin) hayvan bakımı konusunda eğitim almalarının gerekliliği vurgulanmıştır. Benzer şekilde İsviçre’de de 1 Eylül 2008 tarihinden itibaren tüm köpek sahiplerine 5 saat teorik ve 10 saat pratik eğitimin verildiği kurslara katılma zorunluluğu getirilmiş, bu kişilerin hayvanlarını kontrol edebildiklerini ve bakabildiklerini kanıtlamaları gereken bir teste tabi tutuldukları vurgulanmıştır⁷. Hayvanlara eziyet edilen ortamlarda yetişen çocukların saldırganlığa ve cinayet işlemeye daha eğilimli olmaları nedeniyle eğitimde hayvan sevgisine önem verilmesi gerektiği bildirilmiştir⁸.

Türkiye’de *Hayvanları Koruma Kanunu*¹ (Madde 5, 17 ve 18), *Hayvanları Korunmasına Dair Uygulama Yönet-*

Tablo 1. 01.07.2000-01.07.2008 tarihleri arasında meydana gelen saldırganlık olguları

Table 1. Aggressive cases between dates of 01.07.2000-01.07.2008

Saldırganlık (Isırma, yaralama gibi)	Tarih				HKK Sonrası Artış	
	01.07.2000 30.06.2004		01.07.2004 01.07.2008		n2-n1	%
	n1	%	n2	%		
Sahipsiz (başıboş, sokak) hayvan	46	57.5	90	40.5	44	95.65
Sahipli hayvan	34	42.5	132	59.5	98	288.23
Toplam	80		222		142	

n1,2: Olgu sayısı (n1,2: Numbers of cases) HKK: Hayvanları Koruma Kanunu (Animal Protection Act)

¹ : 01.07.2004 tarih ve 25509 sayılı Resmi Gazete

² : 12.05.2006 tarih ve 26166 sayılı Resmi Gazete

³ : 28.04.2000 tarih ve 24033 sayılı Resmi Gazete, Değişiklik: 27.11.2001 tarih ve 24596 sayılı Resmi Gazete

meliği " (Madde 7/l) ve *HKK Kapsamında Ev ve Süs Hayvanı ve Kontrollü Hayvanları Bulundurma ve Sahiplenme Şartları ile Yerel Hayvan Koruma Görevlileri ve Ev ve Süs Hayvanı Satan Kişilere Verilecek Eğitime Dair Yönetmelik* " ile hayvan sahipleri, hayvan satan işletme sahipleri ve Yerel Hayvan Koruma Gönüllülerine verilecek eğitim konusunda gerekli yasal yapılanma gerçekleştirilmiştir. Aynı şekilde adı geçen Kanun (16/g) ve Uygulama Yönetmeliğinde (5/f ve 6/g) hayvan sevgisinin kazandırılması ve sahipsiz hayvanlara yönelik yapılması gerekenler vurgulanmıştır.

Araştırma konusu olan saldırganlık vakalarının çoğunlukla 2004'te çıkarılan Kanun ile yasaklanmış (HKK Madde 14/l) ırklar olması, getirilen yasal düzenlemelerin uygulanma ve denetlenmesinde sorunlar yaşandığını göstermektedir.

HKK öncesi ve sonrasında vaka sayısındaki değişim değerlendirildiğinde ilgili yasal düzenlemelerin saldırganlığın önlenmesi boyutunda insan ve hayvan eğitimi açısından (uygulamada) yetersiz kaldığı görülmektedir.

Söz konusu gazetelerde çıkan haberlere bakıldığında insan-merkezci bir tutum sergilendiği, hayvanların gösterdikleri saldırgan tutumların nedeninin çoğunlukla, insanların hayvanlarına verdikleri yanlış eğitimden kaynaklandığının göz ardı edildiği söylenebilir. Hayvanların insanlar tarafından her türlü kullanımlarında ortaya çıkan etik sorunların çözümünde yararlanılan 3E (Etik, Ekoloji, Etoloji, yazar 2000'de bunlara Ekonomi ve Estetik'i eklemiştir) prensibine ⁹ "Eğitim" -insan ve hayvan eğitimi- faktörünün de eklenmesi gerektiği ve eğitimin, öncelikli önem verilmesi gereken bir prensip olduğu ileri sürülebilir.

Yasal düzenlemelerin yanı sıra eğitim yoluyla bilinçlendirme, ilköğretimden hatta aileden başlayarak hayvan sevgisinin, insan-hayvan iletişim ve etkileşiminin sağlanması gerektiği söylenebilir.

HKK ve ilgili yasal düzenlemelerde hayvan kullanım etiği çerçevesinde insanların hayvanlara karşı taşıdıkları sorumlulukların eğitim ile bilinçlendirme yoluyla kazandırılması yoluna yeterince gidilmediği, hayvan sevgisine yönelik derslerin eğitim müfredatlarında ilköğretimi de kapsayacak şekilde yer verilmesi yoluyla hayvanların yeterli düzeyde bakımını, eğitimini kapsayan, insan-hayvan iletişimi ve etkileşimini daha düzenli kılmak amacı taşıyan HKK ile hedeflenenin gerçekleştirilebileceği ileri sürülebilir.

KAYNAKLAR

- 1. Eroğlu F:** Davranış Bilimleri. Yayın No: 598, Eğitim Dizisi: 99, 5. Baskı. Beta Basım Yayım Dağıtım AŞ, İstanbul, 2000.
- 2. Usal A, Kuşlivan Z:** Davranış Bilimleri - Sosyal Psikoloji. Barış Yayınları, 2. Baskı, İzmir, 1998.
- 3. Beaver BV:** The Veterinarian's Encyclopedia of Animal Behaviour. Iowa State University Press, USA, 1994.
- 4. Lockwood R:** The ethology and epidemiology of canine aggression. In, Serpell J (Ed): The Domestic Dog; Its Evolution, Behaviour and Interactions with People. Cambridge University Press, UK, 1995.
- 5. Putt ME:** Case Studies. In, Everitt BS, Howell DC (Eds): Encyclopedia of Statistics in Behavioral Science. Vol. 1, John Wiley&Sons Ltd. USA, 2005.
- 6. Yaşar A:** Tarihsel bir bakış açısıyla hayvan gönenci: Veteriner hekimliği etiği, hayvan kullanım etiği, hayvan gönenci ve veteriner hekim ilişkisi. *Türkiye'de Birinci Hayvan Refahı ve Veteriner Hekimliği Eğitimi Konferansı Sunuş Özetleri*, s. 53, Ankara, 09-10 Haziran 2005.
- 7. Anonim:** Refakat Hayvanları: Ciro, Refah ve Isırmanın Engellenmesi. <http://www.turkvet.biz/veteuropa/FVEbulten200807.htm>, *Erişim Tarihi:* 28.07.2008.
- 8. Anonim:** 21. Yüzyılda Eğitim ve Şiddet. www.hurriyet.com.tr/magazin/yazarlar/8020418.asp?yazarid=50-44k. *Erişim Tarihi:* 20.06.2008.
- 9. Dinçer F:** Ankara Üniv Sosyal Bil Enst "Toplum ve Etik" Bilimsel Toplantısı. 6 Aralık 1995, Ankara. Mozaik Tanıtım Ltd. Şti. s. 8-10, 1995.